

Гарбузова О. Л.

Харківський національний педагогічний
університет ім. Г.С.Сковороди

АНАЛІЗ ВЗАЄМО ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНСЬКОГО ТА ПОЛЬСЬКОГО МИСТЕЦТВА У ХІХ – ХХ СТОЛІТТЯХ

Анотація. В даній статті розглядається взаємозв'язок польського та українського образотворчого мистецтва у два останні століття. Аналізується з-за чого історія та мистецтво двох країн у ХІХ-ХХ століттях існувала у симбіозі один з одним. Розглядається як у польському мистецтві з'являється українські мотиви, а саме у Рафаїла Гадзевича і Яна Матейка та як польські інститути виховували майбутніх українських художників. Подається аналіз присвячений впливу українського мистецтва на розвиток польського мистецтва. Розглядається та аналізується різні праці польських і українських науковців та дослідників.

Ключові слова: мистецтво, художник, дослідник, Польща, Україна.

Анотация: Гарбузова О.Л. Анализ взаимосвязи украинского и польского искусства в ХІХ – ХХ веках. В данной статье рассматривается взаимосвязь польского и украинского искусства в два последние столетия. Анализируется из-за чего история и искусство двух стран в ХІХ-ХХ веках существовала в симбиозе друг с другом. Рассматривается как в польском искусстве появляются украинские мотивы, а именно у Рафаила Гадзевича и Яна Матейка и как польские институты учили будущих украинских художников. Подача анализа посвященный влиянию украинского искусства на развитие польского искусства. Рассматривается и анализируется разные работы польских, а так же украинских учёных и исследователей.

Ключевые слова: искусство, художник, исследователь, Польша, Украина.

Annotation. Garbuzova O.L. Analysis of general connection Ukrainian and Polish art in ХІХ – ХХ centuries. This article shows, how is associated Polish and Ukrainian art in ХІХ – ХХ century. Analyses from what history and art of two countries in ХІХ-ХХ century existed in symbiosis one with other. Examined as Ukrainian reasons appear in the Polish art (historical stages, heroes), for Raphael Gadzevicha and Jan Matejko, as the Polish institutes taught the future Ukrainian artists. In the article analyses the impact of Ukrainian art of the development of the Polish art. The article considers different works of Polish and Ukrainian scientists and first critical ideas Ukrainians about the Polish art.

Keywords: art, artist, researcher, Poland, Ukraine.

Постановка проблеми. Зараз актуально постає питання про зв'язки з державами ЄС, особливо з Польщею, нашою найближчою сусідкою і з котрою в нас є спільна історія, в даному випадку в мистецтві.

Аналіз основних досліджень та публікацій. У ХІХ – ХХ ст. такі польські мистецтвознавці вивчали питання становлення їхнього мистецтва як: Т. Добровольський і Н. Масловський «Новочасне малярство польське», С.Казакевич і М.Макаревич. А в Україні питанням впливу польської культури та традицій займалися такі дослідники як: Ю.Белічко, В.Касян, В.Свенціцький [1].

Вивчаючи питання впливу польського мистецтва на українське, багато дослідників мало приділяли особливу увагу до впливу українського образотворчого мистецтва на польське, це є **не вирішеним раніше питанням**.

Мета статті. У багатьох дослідників, котрі названі вище, йдеться про вплив польських традицій на культуру мистецтва на Україні. Саме тому стаття має на меті розглянути, проаналізувати різні дослідження чи рівноправно впливало українське і польське мистецтво один на одного.

Виклад основного матеріалу. Історичний вплив двох сусідніх культур вже був відчутний у ХVІІІ – ХІХ ст., в часи козаків. В польському живописі стали з'являтися козацькі мотиви, отже українські. На Україні ці мотиви (батальні, історичні) з'явилися коли тільки починали з'являтися козаки, гетьманство тощо.

У ХVІІІ – ХІХ ст. виникла національна школа живопису в Польщі, що дала їй видатних художників таких як: О. Орловський, П. Михаловський, Я. Суходольський котрі працювали в історичному та батальному жанрі. Але до найвідоміших належать: Ян Матейко, Вацлав Павлішак, Юліуш Коссак і Юзеф Брандт. У ці часи виникає національний патріотизм, усвідомлення величності свого народу та приймання, цінування своєї історії, з'являється історичний жанр, пейзажі, релігійні картини, копії італійського та голландського живопису. Художники переходять від класичного живопису до реалізму, романтизму. На розвиток польської національної культури впливало те, що Польща була державою – перехрестя між близько розташованими народами (німців, росіян, українців, євреїв...) [2].

Видатний польський художник Рафаїл Гадзевич, реставратор, іконописець, портретист, пейзажист, майстер побутового жанру (ХІХ ст.). Вчився у Кракові і Римі. Писав українських міщан та інтелігенцію, портрет М. Вишневського, професора Краківського Ягелонського університету. Викладав у Московському університеті на математичному відділі, потім викладав малюнок у Строгановському училищі (портрет «Цеханович – молдаванка», «Настя з Арно». Він увійшов у історію Польщі та України [3; 9].

Слід зазначити, що на вплив українського живопису на польське та навпаки впливали історичні події. Західна частина України декілька разів тимчасово входила в состав Польщі, з-за чого виникав культурний обмін цінностями.

Згодом з'явилося багато університетів з художніми відділеннями, це Варшавський університет, Віленський університет, краківська школа художнього мистецтва, школа у Львові та Познані. У тяжкі часи встановлення польської державності йде розквіт мистецтва.

Слід також додати про діяльність вище згаданих художників в роботах котрих відчувається український дух та культура. В.Павлішак, учень Я.Матейка, був

Надійшла до редакції 15.11.2012

знавцем козацької та східної тематики. Він їздив декілька разів у експедиції та заїжджав до Білої Церкви на Україні та до Криму. В своїх роботах він зображує українську природу та події котрі бачив (картина «Отаман запорозький»).

Най знаним митцем був Ян Матейко, він був директором Краківської школи витончених мистецтв [1]. У картинах Яна Матейко був патріотизм, символізм. У приблизно 1869р. він отримав почесне звання громадянина м. Львова. У його картинах часто зустрічається Вернігора – Український віщун (картина «Вернігора»). Біля нього українські люди: жінка, козак, гайдамак, молоді українці та виняток польський шляхтич.

Ю.Коссак два рази мандрував до України. Вперше він спостерігав за шляхетськими дворами та малював українські красиви, сцени полювання, сцени з кіньми. Разом із Ю.Брандтом він відвідав вдруге західну Україну [2].

Багато українських художників вчилися у Кракові. А польські художники іноді виїжджали вчитися до Петербурзької академії мистецтв. Українські художники – митці привезли з Краківської академії на рідну землю імпресіонізм і модернізм, хоча їх цьому і не вчили польські майстри, проте вони дали їм поштовх для розвитку.

Такі українські художники як М.Сосенко, І. Северин, І.Труш і Н.Бурачек вчилися у Кракові. Ці художники та інші розвинули імпресіонізм і найбільш у пейзажному живописі, у них відчувалися польські особливості живопису.

І.Труш говорив що краківську академію мистецтв є інститутом найбільш відповідним для освіти українців.

А імпресіонізм він визначає як хвилі вражень, яке отримуємо з полотна, милуючись сценою життя чи пейзажу, утримати швидкоплинне світлове явище – ось мита імпресіонізму.

Я.Станіславський, уродженець України, батько професор харківського університету блискуче писав пейзажі, він викладав у Краківській академії, цінував сміливий колорит, народні традиції, імпресіонізм.

Ще один український художник О.Геримський пейзажист працювавший у імпресіоністичному жанрі, він хотів пробудити у людей любов до природи (картина «похоронний марш»)[1].

Автор статті, Єжи Ковальчик зауважує що поляки цікавилися архітектурою дерев'яних церков та церковним малярством українців, це наприклад такі дослідники як: професор академії мистецтв у Кракові Марей Соколовський та Казимеж Мокловський праця «Народне мистецтво в Польщі» опубліковано у Львові на початку ХХ ст. Рішарт Бриковський дослідник українського і лемківських дерев'яних церков монографія «Дерев'яна церковна архітектура на коронних землях Речі Посполитої» – це важлива праця основоположна і повчальна для поляків. Мечислав Гембарович професор Львівського університету, дослідник українського мистецтва ХХ ст. «дослідження з історії художньої культури пізнього ренесансу з Польщі», «Нариси з історії мистецтва ХVІІ ст.. взаємопроникнення польського і українського мистецтва» [3;4;5;6;7].

Польський дослідник руського живопису Владислав Подляха, професор Львівського університету у своїй праці «Настінні розписи церков на Буковині [1;8].

Європеїзація українського мистецтва відбулася завдяки польським митцям, вони працювали на Україні, наприклад робили храми на замовлення українців та вчили наших співвітчизників мистецтву. Статті про

польське мистецтво писали на Україні Володимир Вуйцик і Борис Возник, львівські дослідники, а у Києві Ольга Пламєницька і Сергій Юрченко[3].

Першими українськими критиками польського мистецтва, на сам перед модернізму були Г.Вєрвеса, В.Моренця, Т.Радишевського, Т.Гондорової, С.Яковенка...

Польща країна ближча до Європи чим Україна, в ній раніше почалися культурні зміни. Організація виникла на цьому підґрунті мала назву «Молода Польща» (приблизно 1890 – 1918). Художники працювали у таких жанрах як неоромантизм, імпресіонізм і надавали велике значення символізму. На формування нового світогляду, течій впливали критики мистецтва, вони формували та підштовхували на створення нових течій та світогляду у мистецтві.

У 80-х роках ХХ ст., з'являються в Україні перші культурно – освітні організації поляків. У Києві згодом відкрився Польський інститут, що сприяє культурному змішуванню [3].

Висновок. Проаналізувавши вище згадані історичні, культурні події у ХІХ – ХХ ст., можна зробити такий висновок, що на протязі багатьох віків між двома країнами (Україною та Польщею) йшов обмін культурними цінностями, нема когось хто більше чи менше вплинув на розвиток мистецтва у цих країнах. Їх історії пересікаються існуючи у симбіозі між собою.

Польща держава ближча до Європи, тому вона перша відчула зміни у свідомості людей, а також у мистецтві. Вона дала знання українцям. На протязі довгого часу то українці, то поляки позичали один у одного набуті суспільні знання з мистецтва.

Польських митців приваблювали наша архітектура дерев'яних церков, церковне малярство, наші історичні герої, неосяжна краса природи тощо. У нас раніше з'явилися нові течії в мистецтві, зокрема імпресіонізм. У поляки ця течія запізнилась на два десятиліття. Українці вчилися у польських вищих навчальних закладах мистецтва та вони верталися з новими знаннями на Рідну землю. Дізнавшись з роботи про вище згаданий вплив українського і польського мистецтва один на одного у переломні часи для Польщі, ХІХ – ХХ віків, можна сказати що ця тема заслуговує на подальше розглядання та дослідництво більш детально.

Література:

1. Черній Л.А., Реформа Краківської академії мистецтв на зламі ХІХ – ХХ століть та її вплив на Генезу українського малярства / Інтернет ресурс http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Uk_msshhr/2010_16_1/chemiji.pdf (06.06.2013)
2. Ковалевська Ольга, „ Козацька ” тематика в польському жанрово – історичному живописі ХІХ – початку ХХ ст./ Інтернет – ресурс http://www.cossackdom.com/articles/k/kovalevska_koztema.htm (06.06.2013)
3. Наукове видання Українсько-польські культурні взаємини випуск 2-й, Єжи Ковальчик, Польські дослідження українського сакрального мистецтва / Інтернет – ресурс http://mau-nau.org.ua/etnolog/books/zb/upkv_v2.pdf (06.06.2013)
4. Дзедушицький В. “погляд на історію мистецтва на русі”. Передмова. Каталог Польсько – руської виставки, 1885р.
5. Mikłowski K. I T. Sprawozdanie z wycieczki odbytej kosztem Komisji w r.1904 w celu zbadania sztuki ludowej// SKHS.– 1912.– Т.8.– S.199–227
6. Michałowski J. M. Mieczysława Gębarowicza życie w służbie nauki i kultury// Muzealnictwo.– 1986.– R.30.– S.14–15; Michałowski J. M. Bibliografia prac Mieczysława Gębarowicza// Funkcje dzieła sztuki.– Warszawa, 1972.– S.315–319
7. Gębarowicz M. Szkice z historii sztuki ХVІІ ст.– Toruń.– S.56
8. Podlacha W. Malowidła ściennie w cerkwiach na Bukowinie.– Lwów, 1912, il.30.– Wydawnictwo Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej.